

Lausunto

13.03.2024

Asia: VN/23816/2023

Lausuntopyyntö hallituksen esityksestä laiksi kansainvälistä suojelua hakevan vastaanotosta ja ihmiskaupan uhrin tunnistamisesta ja auttamisesta annetun lain muuttamisesta

Lausunnonantajan lausunto

Voitte kirjoittaa lausuntonne alla olevaan tekstikenttään.

VN/23816/2023

Turvapaikanhakijoiden tuki ry:n lausunto sisäministeriölle hallituksen esityksestä laiksi kansainvälistä suojelua hakevan vastaanotosta ja ihmiskaupan uhrin tunnistamisesta ja auttamisesta annetun lain muuttamisesta/ vastaanottorahan pienentäminen

Sisäministeriölle

Turvapaikanhakijoiden tuki ry kiittää saamastaan mahdollisuudesta lausua vastaanottorahan pienentämiseen liittyvään muutosehdotukseen laiksi kansainvälistä suojelua hakevan vastaanotosta ja ihmiskaupan uhrin tunnistamisesta ja auttamisesta.

Turvapaikanhakijoiden tuki esittää kantanaan, että vastaanottopalveluiden piirissä olevan toimeentulon on oltava tasolla, joka ei riko yhdenvertaisuutta eikä yksilön perusoikeutta toimeentuloon. Siksi vastaanottorahan sitominen edes väliaikaisesti erittäin alhaiseksi tiedettyyn ns. kiireellisenä toimeentulotukena annettuun tukeen ilman indeksikorotuksia on kestävä ratkaisu.

Suomi on saanut moitteita Euroopan Neuvoston sosiaalisten oikeuksien komitealta sosiaaliturvan tasosta. Lisäksi YK:n TSS-Komitea on kiinnittänyt viimeksi vuonna 2021 huomiota vuosina 2015–2019 tehtyjen sosiaaliturvaleikkausten negatiivisiin vaikutuksiin. Suomea on vaadittu varmistamaan, että sosiaalietuudet ovat jatkossa riittävällä tasolla. Erityistä huomiota on ohjeistettu kiinnittämään lapsen oikeuksiin ja Suomessa vastaanottopalveluiden piirissä olevien lasten mahdollisuuteen riittävään toimeentuloon.

Myös YK:n Lasten oikeuksien komitea on vaatinut Suomea välttämään kaikkia leikkauksia lapsia koskevassa sosiaaliturvassa ja jopa lisäämään heihin kohdistuvaa sosiaaliturvaa tai nostamaan sen tasoa. Lapsen oikeuksien komitean mietinnössä on erityisesti mainittu turvapaikanhakijoina tulleet lapset ja heidän riittämätön toimeentulonsa. Suomessa muun muassa Ihmisoikeusliitto ja Suomen Amnesty ovat vuonna 2023 sekä kuluvana vuonna kiinnittäneet huomiota toimeentuloon perusoikeutena sekä sosiaaliturvan tasoon. Tätä kotimaista ja kansainvälistä ymmärrystä vasten vastaanottorahan merkittävä leikkaaminen ja lyhytaikainenkin sitominen entistä matalampaan tukimuotoon ilman indeksikorotuksia näyttäisi vaarantavan vastaanottopalveluiden piirissä olevien perus- ja ihmisoikeuksia.

Kiireellinen toimeentulotuki on tarkoitettu lyhytaikaisiin, äkillisiin tilanteisiin. Vaikka vastaanottopalveluiden piirissä Suomessa olevien henkilöiden oleskelu on toki luonteeltaan väliaikaista, ei näitä voi kuitenkaan verrata keskenään. Suomeen saapuneet turvapaikanhakijat asuvat vastaanottokeskuksissa keskimäärin liki vuoden ja oleskelulupaprosessit venyvät usein tätäkin pitemmiksi. Ensimmäisten kolmen (kansallisen passin haltijat) tai kuuden (passittomat) kuukauden aikana kansainvälistä suojelua Suomesta hakevat eivät voi itse vaikuttaa toimeentulonsa tasoon esimerkiksi työskentelemällä, ja myöhemminkin monella on vaikeuksia työllistyä joko suojelun tarpeeseen liittyvien traumojen tms. takia tai siksi, ettei heillä ole heti työmarkkinoilla vaadittavaa kielitaitoa tai muuta osaamista. Työllistymisen mahdollisuuksiin vaikuttaa myös työmarkkinoiden tutkimuksissa tunnistettu rakenteellinen rasismi. Vastaanottorahan piirissä olevilla ei ole tosiasiallisia keinoja vaikuttaa omaan toimeentuloonsa, jolloin vastaanottorahan riittävyys on perustellusti ihmisoikeuskysymys.

Vastaanottorahalla vastaanottopalvelujen piirissä olevien on määrä hankkia itselleen riittävä ravinto sekä kattaa muut välttämättömät menot, kuten vaatteet, hygieniatarvikkeet, puhelin ja vähäiset terveydenhuollon menot, esimerkiksi käsikauppalääkkeet. Kun vastaanottokeskuksissa asutaan pitkään, kumuloituvat vastaanottorahan pienuuden vaikutukset. Jo tällä hetkellä Turvapaikanhakijoiden tuki kohtaa työssään tilanteita, joissa riittämättömän toimeentulon vaikutukset kohdistuvat suoraan ja välittömästi joko lasten tai muutoin haavoittuvassa asemassa olevien henkilöiden terveyteen ja hyvinvointiin.

Nyt esitetään vastaanottorahan pienentämistä 14 prosentilla, ja yhdessä esitetyn

indeksijäädytyksen kanssa tosiasiallinen vaikutus on noin 22 prosentin leikkaus. Toteutuessaan vastaanottorahan leikkaus vaarantaisi turvapaikanhakijoina Suomeen tulleiden perus- ja ihmisoikeuksiin kuuluvan riittävän toimeentulon toteutumisen.

Turvapaikanhakijoiden tuki ry ehdottaa näillä perustein, että suunnitelluista vastaanottorahan leikkauksista luovutaan. Vähintäänkin vastaanottoraha on sidottava

indeksiin, jolloin leikkausten vaikutus ei kumuloidu hallitsemattomasti jo lähivuosien aikana ja edelleen ajan kuluessa.

Turvapaikanhakijoiden tuki ry kiinnittää edelleen huomiota nyt käsillä olevien Ulkomaalaislain uudistusten lausuntoaikojen äärimmäiseen lyhyyteen. Kun samanaikaisesti on useita samaa ihmisryhmää koskevia lakiuudistuksia valmistelussa, on aikataulu aivan liian kireä, jotta asioihin on mahdollista perehtyä riittävällä syvyydellä. Lisäksi huomautamme, että tässäkin esityksessä kohta, jossa avataan lakiesityksen suhdetta muihin tekeillä oleviin esityksiin on liian suppea. Samanaikaisesti valmistellaan useita ulkomaalaisten ja turvapaikanhakijoiden asemaa heikentäviä uudistuksia ja näiden yhteisvaikutuksia pitäisi arvioida kattavammin.

Kunnioittavasti,

Sanna Valtonen, puheenjohtaja

Meri Korniloff, toiminnanjohtaja

Korniloff-Kuusiholma Meri
Turvapaikanhakijoiden tuki ry/ Stödföreningen för Asylsökande RF